

WWW.BELFORTVOSSENBERG.NL

REDACTIE: NETWERK NATUUR EN
RECREATIE DORPSOVERLEG MEIJEL:

VORMGEVING
& DRUKWERK:

Loeihard!

PEELTOCHT MET EEN GOUDEN RANDJE

Met de Turfsteker op zoek naar de turfgeschiedenis van de peeldorpen
Meijel, Helenaveen, Griendtsveen, Deurne. Liessel en Neerkant.

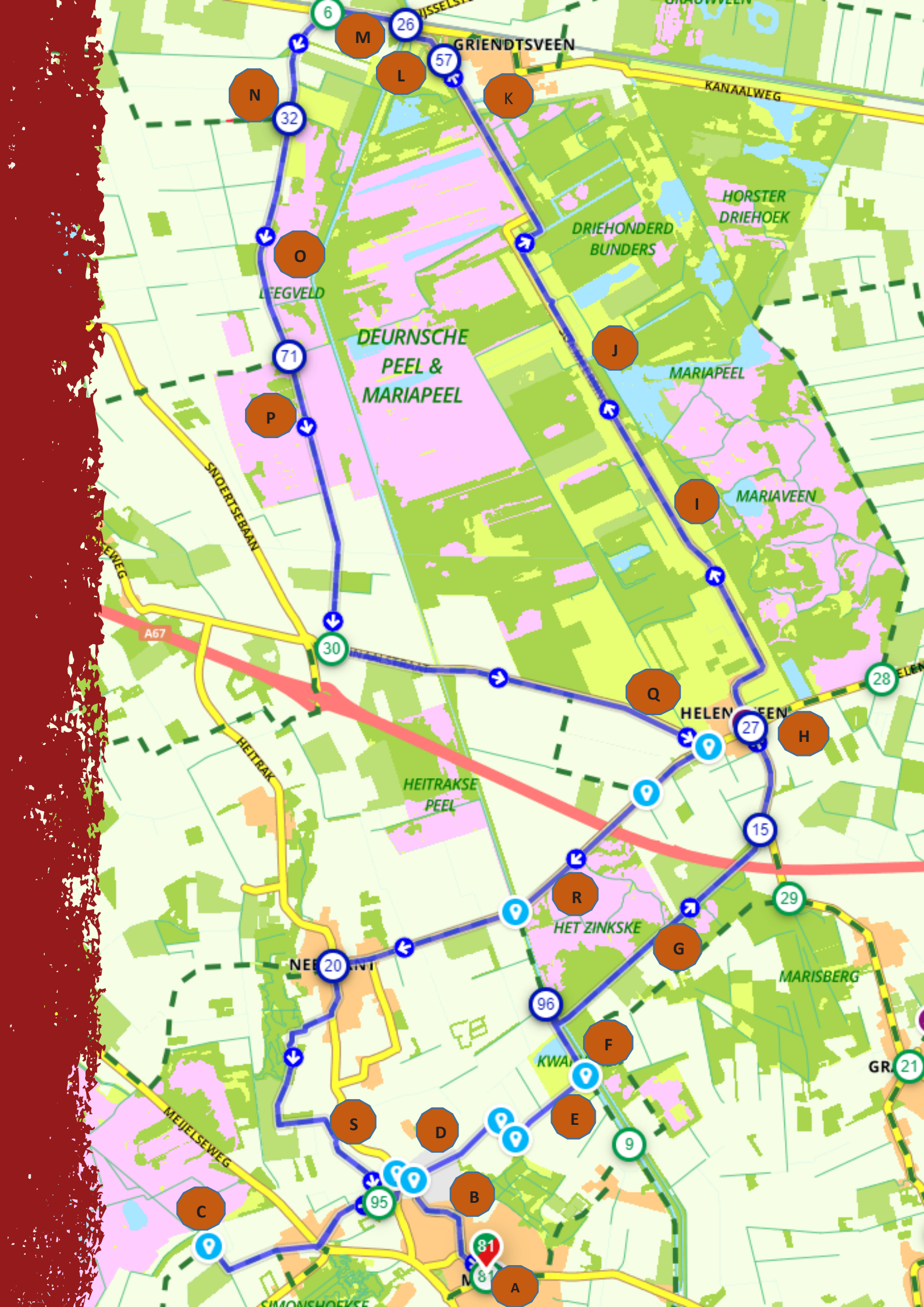
Met de Turfsteker op zoek naar de turfgeschiedenis, een Peeltocht met een Gouden randje!

Startplaats:	Peeltroef Medelo Raadhuisplein Meijel. (knooppunt 81) en Natuurpoort Deurne (Knooppunt 32)
Afstand:	40 km
Horeca:	Diverse locaties verspreid over de route.
Parkeren:	Op het Alexanderplein in Meijel.

Deze fietstocht leidt u langs de paden van de turfsteker. Niet voor niets start deze route in Meijel bij het monumentje van de turfsteker en wordt u daarna meegenomen naar de woning van “Gebbel” Smolenaars, de peelwerker die tijdens het turfsteken in Helenaveen op een Gouden helm stootte. Op de Vossenbergl loopt u daarna het turfstekerspad, kunt u het Belfort beklimmen en kijkt u uit over de Pelen, het werkgebied van de turfsteker, een moerasgebied dat u al fietsend (en wandelend, waar dat kan en mag) tijdens deze tocht nog beter leert kennen en begrijpen. Al fietsend ontdekt u bovendien ook waarom de turf in deze streek het “Zwarte goud” genoemd werd en kunt u kennis maken met Toon Kortooms. Wij beloven u hier in de Peel geen Gouden bergen, maar wel een tocht die u voor geen Goud wilt missen.

1. Vertrek vanaf knooppunt 81.
2. Fiets richting knooppunt 95.
3. Vervolgens richting knooppunt 8.
Bij Vesting en Belfort Vossenbergl stalt u uw fiets en maak een korte wandeling langs de luistersteen Liberationroute, de kazematten, maak kennis met de turfstekers, ontdek de peellimieten en beklim het Belfort Vossenbergl. Geniet nog even na bij de Peeltroef. Na de wandeling keer terug richting knooppunt 95.
4. Na knooppunt 95 naar knooppunt 81, na het bezoek aan de Wilbertspuit (ingang PeelgelukvoorMeijel) wijkt u af van de knooppuntroute en neemt u de eerste weg links richting industrieterrein de Wielen.
5. Deze weg blijft u volgen en de weg gaat over in een zandweg.
6. Na de zandweg neemt u op de kruising de weg rechts.
7. Vervolgens eerste weg links.
8. Einde weg links langs het Deurnese kanaal.
9. U komt bij knooppunt 96.
10. Vervolgens naar knooppunt 15, 27, 57, 26, 6, 32, 71, 30.
11. Vervolgens richting knooppunt 27 maar u blijft het fietspad rechtdoor volgen i.p.v. rechtsaf te gaan. (U komt langs de vindplaats van de Gouden helm). U rijdt verder tot aan het ANWB bord richting Neerkant en Meijel. Hier gaat u rechts richting Neerkant. U blijft deze weg volgen tot in Neerkant bij knooppunt 20.
12. Vervolgens knooppunt 95, 81.

A » PEELTROEF MEDELO

Een Peeltroef is een belangrijke en mooie plek in de Peel. Elke plek is uniek en heeft zijn eigen verhaal. Deze troef, op het historisch Kruispunt in de Peel vertelt het verhaal van Meijel, van turf, oorlog en hoogveen. De geschiedenis van Meijel (Medelo), maar ook de eigen taal, de vaak armoedige boerderijtjes, de herbergen en de werkzaamheden

van de bewoners werden vele eeuwenlang volledig bepaald door de geïsoleerde ligging in de Peel. Tot 1853 was Meijel het enige dorp in de Peel dat ontstond op een natuurlijke plaats. Het ontwikkelde zich immers op de Peelhorst ten oosten van de Peelrandbreuk. Hierover baande men zich een weg door de Peel.

B » BOERDERIJ VAN GEBBEL SMOLENAARS

Veenarbeider Gebbel Smolenaars, vond in 1910 bij Helenaveen een Gouden Helm. Hij kreeg daarvoor destijds de helft van de geschatte waarde, 1200 gulden. Dat was een enorm bedrag, tweemaal zoveel als de 600 gulden waarvoor Smolenaars net zijn huisje had laten bouwen. Volgens de overlevering heeft Gebbel de helm aan de

toenmalige burgemeester Jan Truijen laten zien met de woorden: "Ik dacht, een rijk man als u weet zeker wel of zoiets wat waard is". Waarop Truijen eens goed naar de helm keek en een beetje verbaasd antwoordde: 'Ja, ik ben een rijk man, maar jij bent nog veel rijker'".

C » VESTING EN BELFORT VOSSENBERG

Wie op het 22 meter hoge Belfort staat, bevindt zich op historisch terrein. Ruim 75 jaar geleden vochten op deze drassige grond soldaten voor de vrijheid van heel Nederland. Dit is nog goed te zien aan de zes bunkers naast de toren, ook wel kazematten genoemd en deel uitmakend van de Peel-Raamstelling. Vanaf de toren loopt een pad,

dat niet alleen de evacuateroute van Meijel naar Brabant vormde, maar ook essentieel was voor de turfwinning in de Peel. Beelden op en naast dit pad herinneren aan de tijd van de turfstekers. Ga op onderzoek uit en ontdek de geschiedenis achter dit bijzondere stuk van de Groote Peel.

D » SINT WILLIBRORDUSPUT EN GRENSSTEEN

Deze put, waar Willibrordus gepreikt zou hebben, lag aan een doorgang door de Peel, zoals er ook putten waren bij andere peeldoorgangen. Aan het water uit de put kende men een genezende kracht toe. In 1742 meldde Emanuel de Croy aan zijn moeder, de Vrouwe van Meijel, dat mensen ervan dronken als bescherming tegen de moeraskoorts. Op 17 augustus 1549 werd bij de St. Willibrordusput een 'grenspaal' gezet, met aan

een kant het wapen van het Land van Brabant (de zeven verenigde provinciën) en aan de andere kant het wapen van Oostenrijk (Meijel maakte toen deel uit van het Oostenrijkse Gelderen)

E » HET “STRUINPAD VERHEVEN PEEL”

Dit pad verbindt het hoogste deel van het landschap, de Marisberg (36,4.m) met het laagste deel, het Molentje (31,8m). Op het bosrijke droge stuifzandgebied van de Marisberg zakt water de grond in en komt in het natte veenweidegebied van het Molentje met zijn bloemrijke schraalgraslanden weer naar boven (kwel). Daartussen in ligt het hoogveenrestant de Scherliet, waar plaatselijk nog levend veenmos aanwezig is. Dit kwelsysteem, dat zichtbaar gemaakt wordt door twee grondwatermeters illustreert hoe het uitgestrekte

veenmoeras van de Peel ontstaan is. Dit moeras is de verblijfplaats van veel water- en moerasvogels, die vanuit kijkhut waar te nemen zijn. De omringende veenweilanden zijn het domein van weidevogels als wulp, Kievit en grutto. Ook de historie is tastbaar aanwezig, in de vorm van twee oude vereveningskanalen (met veel vraatsporen van bevers) en basalten zuilen die de beruchte 'Wegh van Meijl op Seven' markeren. Hier vond ook de Battle of Meijel plaats in de tweede wereldoorlog.

F » KANAAL VAN DEURNE (NÉÉJ KENNAAL)

Het graven van het kanaal begon in 1874 en was een initiatief van de gemeente Deurne. Het was aanvankelijk bedoeld ter afwatering van het veengebied en voor het transport van de in de Peel afgegraven turf. Een bekende historische anekdote betreft de rivaliteit tussen de veenbaas

van de Griendt en het gemeentelijk veenbedrijf van Deurne: Van de Griendt weigerde zijn eigen kanaal (de Helenavaart) in medegebruik te geven en dwong de gemeente daardoor zelf een nieuw kanaal te graven. Dat werd dan ook het Kanaal van Deurne of het Deurnese kanaal.

G » HELENAVAART (AAW KENNAAL)

De Helenavaart is 15,7 km lang en is ruim 20 jaar eerder gegraven (1853-1880) door de Maatschappij Helenaveen), dan het Kanaal van Deurne dat eveneens werd gebruikt om turf af te voeren uit verveningsgebieden en ter ontwatering van het veengebied. De Helenavaart loopt na Helenaveen

tussen de Mariapeel en de Deurnsche Peel door. Vroeger kwamen er vele voor de turfwinning aangelegde zijkanalen (wieken) op uit, maar veel daarvan zijn tegenwoordig afgedamd in verband met de gewijzigde waterhuishouding.

H » HELENAVEEN

Het Brabantse Helenaveen werd in 1853 gesticht door Jan van de Griendt, en werd vernoemd naar zijn vrouw Helena Panis. In het dorp werden zowel een hervormde (Protestantse kerk) als een katholieke kerk (Sint-Willibrorduskerk) gesticht. De bevolking, (voor een groot deel afkomstig uit Drenthe en

Overijssel) was sterk gemengd van religie. Dat is ook de reden dat er zoveel 'niet-Brabantse namen' in Helenaveen voor komen. Op het plein voor de Sint Willibrorduskerk is als herinnering aan de tijd van de ontginningen een wagon geplaatst waarmee de turf vervoerd werd.

I » HELLEHOND / KONINGSHOEVEN

Op deze locatie, aan de rand van het natuurgebied de Mariapeel, waar ooit een Koningshoeve heeft gestaan, werd deze "Mijmerplek" ingericht. Koning Willem III, die een band had met dit gebied, werd in 1886 beschermheer van Maatschappij Helenaveen die de turf exploiteerde. Na 1900 werd in plaats van de vervening de landbouw het voornaamste bestaansmiddel in Helenaveen. Koning Willem III schonk geld om een aantal boerderijen te bouwen die in de volksmond het predicaat koningshoeven

kregen. Zo werden hier langs de Helenavaart tussen Helenaveen en Griendtsveen tussen 1908 en 1920 negen koningshoeven, gebouwd. Bij de woningen werd ook een boomgaard met fruitbomen en een notenboom aangelegd. Een grote veenbrand in 1921 verwoestte verschillende woningen. Ter herinnering zijn op deze Mijmerplek de contouren van de hier in as gelegde woning uitgegraven en werd de boomgaard hersteld. In de "huisput" grauwte een vervaarlijke hond naar de bezoeker ook wel

“Gloeierende hond” genoemd. De Peel met zijn woeste en moerassige gronden kent veel oude verhalen over ridders, weerwolven en duivels. De duivel zou zich er dagelijks wassen waardoor het peelwater pikzwart is. Hendrik Toonen woonde rond 1900 in een van de later afgebrande koningswoningen hier langs de Koolweg.

Hij duikt op in het boek ‘Spokerijen in de Peel’ van Leo Kluytmans als Heintje T. In dit verhaal heeft Heintje T. een ontmoeting met de ‘gloeierende hond’ (de hellehond) op een bruggetje over de Helenavaart. Kunstenaar Dirk Verberne smeedde in het gloeiende smidsvuur de hellehond ter nagedachtenis aan deze legende.

J » WIEKEN IN DE PEEL

De Helenavaart had in dit veenkoloniaal gebied vele zijkanalen, ook wel ‘wieken’ genoemd. Deze waren bestemd voor de aanvoer van turf naar de Helenavaart om van daaruit verder vervoerd te

kunnen worden. De Helenavaart kende veel van deze wieken, nu afgesloten van het kanaal en veelal dichtgegroeid. Hier zijn ze op een aantal plaatsen nog wel te herkennen.

K » GRIENDTSVEEN

De geschiedenis van Griendtsveen is nauw verweven met de ontginning van de Peel. De spoorlijn van Eindhoven naar Venlo, aangelegd in 1866, was van groot belang bij de ontginning van dit veengebied. Aannemer van deze spoorlijn (vanaf Helmond naar Venlo) was Jan van de Griendt. Hij was in 1853 een van de oprichters van de “Maatschappij tot ontginning en vervening van de Peel”, later omgedoopt in “Maatschappij Helenaveen”.

Het is meer dan de moeite waard om te voet of per fiets het dorp verder te verkennen. Ga op zoek naar de apostelwoningen neem een kijkje bij de oude turffabriek en snuif de lucht op van de peul in dit markante Peeldorp.

L » DE HALTE

De Halte is een gebied met cultuurhistorische waarde. In de tijd dat turfstekers actief waren, stond hier een spoorwegstation. Het ‘zwarte goud’ (de turf en het turfstrooisel) werd hier ‘verscheept’ en Europa ingestuurd. Het gebied dankt zijn

naam aan het spoorwegstation dat hier rond 1868 ontstond. Ook de omgeving van het station wordt aangeduid als De Halte. Dit plekje in de Peel ademt nog de sfeer van weleer en je kunt hier leuke korte wandeltochtjes maken.

M » TOON KORTOOMS MUSEUM

Een bezoekje aan het Toon Kortooms museum mag op deze tocht eigenlijk ook niet ontbreken. Van 1918 tot 1944 heeft Toon Kortooms op deze plek gewoond, veel inspiratie opgedaan voor zijn boeken en een aantal werken geschreven. Het verhaal van o.a. Beekman & Beekman kunt u hier opnieuw beleven. In het museum is veel over zijn leven terug te vinden. Je kunt de wereld van de noeste peelarbeiders uit de 19de eeuw ervaren, het turfveldje bezoeken vlak bij de plek, waar de vader van Toon Kortooms de “Deurnsche Turfstrooiselfabriek” leidde.

N » NATUURPOORT DE PEEL EN PEELTROEF LEEGVELD

Natuurpoort de Peel is een erkende Brabantse Natuurpoort. Natuurpoorten zijn de startpunten voor een prachtige fiets- of wandeltocht in de natuur. Op elke Natuurpoort vind je een horecagelegenheid, informatie over het gebied en

de verschillende routes en mogelijkheden om een mooie tocht te voet of per fiets te starten. Kortom: alles binnen handbereik om heerlijk te genieten in de natuur.

O » LEEGVELD

Het Leegveld wordt de komende jaren omgevormd tot een natuurgebied. Na werkzaamheden in de Groote Peel, de Mariapeel en een deel van de Deurnsche Peel is dit een volgende halte op weg naar het herstel van hoogveen.

P » LIESSELSE KUILEN

Hier werd al eeuwen turf gestoken in “eendagsputjes” (boerenkuilen). Na de peelbrand van 2020 zijn deze putten tijdelijk weer zichtbaar geworden vanuit de lucht (zie de luchtfoto van SBB). Deze putjes zijn onder andere bewaard gebleven hier in de Liesselse Peel. Tussen deze boerenkuilen zijn de oude turfafvoerwegen of peelbanen nog grotendeels aanwezig. Deze banen en boerenkuilen zijn al eeuwen oud, zeer waardevol en zeldzaam. Dit gebied (niet toegankelijk) is het oudste voorbeeld van een planmatige veenontginning in Zuid-Nederland. De ontginning dateert uit eind 19e eeuw. Van cultuurhistorisch waarde is het kanalen- en wijkensysteem (vaarten en drietandsysteem) in de Deurnsche Peel. De kanalen vormen de grondslag voor de ontginning en zijn belangrijke lijnen in het landschap. De karakteristieke laan- en kanaalbeplantingen met eiken benadrukken de veenkoloniale structuur. Particuliere bedrijven zijn in de Deurnsche Peel tot 1983 doorgegaan met afgraven van het veen met draglines en een spoortreintje (vlakte van Minke en het Leegveld).

Q » GOUDEN ROMEINSE OFFICIERSHELM

Op deze plek vond Meijelnaar Gabriël Smolenaars in 1910 de Gouden officershelm tijdens het “turfsteken”. Het prachtige stuk is te bezichtigen

in het Rijksmuseum voor Oudheden te Leiden. Ter herinnering hieraan werd op deze vindplaats een monumentje geplaatst.

R » HET ZINKSE

Het Zinkske is een Peelrestant van 130 ha. Het gebied maakt deel uit van de veel grotere Deurnsche Peel. Het bestaat uit een afgegraven veenvlakte, begroeid met heide, enig jong berkenbos en de restanten van een oud turfvaartje (“het wiekje”). Het Zinkske ligt aan de provinciegrens met Limburg direct noordelijk van het punt waar de Helenavaart en het Kanaal van Deurne elkaar ontmoeten. De oevers van deze kanalen bieden een aardige wandeling. Naar het zuiden sluit ‘t Zinkske aan het voormalige natte landbouwgebied ‘t Molentje en bij Peelrestant de Heitrakse Peel. Samen vormen deze drie gebieden,

verbonden door het Kanaal van Deurne, een goed samenhangende, uitgestrekte natuurzone. Ook deze verbindende zone is evenals de Deurnsche Peel, Mariapeel en Groote Peel bijna geheel eigendom van Staatsbosbeheer. Naar het zuiden toe zet die zone zich langs de Helenavaart nog voort in de gemeente Peel en Maas met de natuurgebieden Scherliet, de Kwakvors en Marisberg. De naam ‘het Zinkske’ bevat een streekgebonden woord voor een laagte. Waarschijnlijk heeft dat te maken met het feit dat zowel Neerkant als Helenaveen op een enkele meters hoge rug liggen.

S » NEERKANT

Neerkant ligt op een hoge zandrug tussen twee moerassige hoogveengebieden, de Deurnsche Peel en de Groote Peel. Over deze zandrug “loopt” ook de weg van Neerkant naar Meijel met zijn vele bochten. Op verschillende plaatsen zie je en ervaar je hier de Peelrandbreuk met aan de oostzijde de horst en aan de westzijde de slenk.

**LEUK DAT IK U MEE MOCHT NEMEN OP MIJN
GRENZELOZE REIS DOOR DE PEEL.**

UW EIGEN NOTITIES